

Маргарита Жуйкова

ЛІНГВІСТИЧНІ задачі

Маргарита Жуйкова

ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАДАЧІ

Навчально-методичний посібник до курсів
«Вступ до мовознавства», «Загальне мовознавство»,
«Порівняльно-історичне та типологічне мовознавство»
для студентів спеціальності 035 «Філологія»

Львів 2020

УДК 81(075.8)

Ж 84

Рекомендовано до друку науково-методичною комісією факультету філології та журналістики Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 10 від 9 червня 2020 р.)

Рецензенти:

В.А. Глуценко, доктор філологічних наук, завідувач кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету,

Т.Г. Бондар, кандидат філологічних наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Ж 84 Жуйкова М.В. Лінгвістичні задачі: Навчально-методичний посібник. Видання друге, виправлене і доповнене. — Львів, 2020. — 40 с.

Посібник містить умови 53 лінгвістичних задач, що побудовані на матеріалі різних мов, переважно незнайомих студентам. Задачі ілюструють теми окремих розділів курсів «Вступ до мовознавства», «Загальне мовознавство», «Порівняльно-історичне та типологічне мовознавство». Робота над розв'язанням задач стимулює нетривіальне лінгвістичне мислення, а також на практиці знайомить студентів із різними методами лінгвістичних досліджень.

Для студентів галузі знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальності 035 «Філологія».

УДК 81(075.8)

© Жуйкова М.В., 2000, 2020

© Свідзинська О.А., оформлення, 2020

ВСТУПНЕ СЛОВО

Навчально-методичний посібник «Лінгвістичні задачі» адресовано тим студентам-філологам, які студіюють дисципліни «Вступ до мовознавства», «Загальне мовознавство», «Порівняльно-історичне та типологічне мовознавство». Посібник складається з трьох частин: зразків розв'язку задач, власне умов задач та підказок до їх розв'язання (в деяких випадках подано фрагментарні відповіді, які студент може використати як індикатор успішності / неуспішності своєї роботи над розв'язком певної задачі).

Задачі збірника поділено на дві частини: простіші для студентів-початківців (курс «Вступ до мовознавства») та складніші для магістрів, які вже набули достатньо знань із різних мов і готові до опрацювання матеріалів курсів «Загальне мовознавство», «Порівняльно-історичне та типологічне мовознавство» та ін. Задачі підібрані таким чином, щоб ілюструвати основні групи питань у мовознавчих курсах (зокрема, мова як знакова система; фонетика, морфеміка, морфологія; синхронія, діахронія, зовнішня і внутрішня реконструкція; мовна типологія), а також методи лінгвістичних досліджень: дистрибутивний, метод бінарних опозицій тощо.

Більшість задач вимагає від студента попереднього морфемного членування слів, яке пов'язане з виділенням морфем, що несуть значення різного типу (лексичне, дериваційне, граматичне). Важливим теоретичним положенням, яке ілюструється матеріалом більшості задач, є наявність координації між планом вираження і планом змісту мовних одиниць. Окремі задачі потребують для розв'язку попередніх семантичних трансформацій, а це дає студентам змогу краще усвідомити різноманітність способів і засобів вираження лексичного значення. Суттєвою перевагою лінгвістичних задач над традиційними збірниками вправ до мовознавчих курсів є те, що задачі розвивають нетривіальне лінгвістичне мислення, вимагають від студента самостійного осмислення багатьох аспектів мовної системи, адже у процесі розв'язку задач студентові доводиться мати

справу з фонетичними, граматичними чи семантичними явищами, відсутніми у його рідній мові.

У посібнику студент знайде задачі, побудовані на матеріалі здебільшого незнайомих йому мов: африканських (гусі, суахілі), фіно-угорських (естонської, угорської, саамської), тюркських (караїмської, азербайджанської, кримськотатарської), деяких індоєвропейських (литовської, данської, норвезької, санскриту) та інших. Це дасть змогу студентові краще усвідомити типологічні відмінності між мовними сім'ями, особливості структури тої чи тої мови, а разом з тим підготує його до осмислення явища мовних універсалій, притаманних усім мовам світу.

Розв'язуючи задачі, студент опановує методику лінгвістичних досліджень, навчається застосовувати загальні положення і поняття лінгвістики до конкретного мовного матеріалу, отримує навички самостійної дослідницької діяльності, необхідні йому при виконанні курсових та дипломної робіт, а також вишколює і вдосконалює своє логічне мислення.

Основний принцип розміщення задач у посібнику — від простих до складніших; ми не намагались розмежувати задачі за основними розділами мовознавства, оскільки для розв'язку більшості з них студентам потрібні знання з різних галузей.

Задачі посібника зібрано з різних джерел. Основними джерелами стали книги «200 задач по языковедению и математике» (Москва, 1973) та «Лингвистические задачи» за редакцією акад. А.А. Залізняка (Москва, 1983), а також праця А.Н. Журинського «Лингвистика в задачах: условия, решения, комментарии» (Москва, 1995). Використано також задачі олімпіад з лінгвістики, що регулярно проводилися Московським державним університетом; їх умови друкувалися свого часу в журналах «Квант», «Наука и жизнь», «Знание — сила». Окремі олімпіадні задачі поширювались через мережу Internet, що також послужило засобом збільшення матеріалу посібника. Задачі, помічені зірочкою коло номера (*), написані укладачкою цієї збірки.

Друге видання посібника суттєво оновлене, більшість задач, що тут подано, пройшли багатолітню успішну апробацію в навчальному процесі, як на заняттях в аудиторії, так і у ході самостійної роботи студентів.

ЯК РОЗВ'ЯЗУВАТИ ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАДАЧІ

Щоб успішно працювати з лінгвістичними задачами, нам потрібні, в першу чергу, певні знання з різних галузей мовознавства, наприклад, з фонетики, морфеміки, морфології, лексичної семантики. По-друге, ми маємо вміти вправно застосовувати загальні закони логіки. Варто також пам'ятати, що в умовах задачі подано всю необхідну інформацію для досягнення результату, а тому незнання відповідних мов не є перешкодою. Пошуки відповідей на задачі у словниках, довідниках, підручниках чи, тим більше, звернення до програм автоматичних перекладу не дадуть потрібного результату, адже мета роботи над задачами, як ми вже зазначали, полягає в тому, щоб глибше усвідомити особливості мовних процесів, специфіку конкретних мов або закономірності, що охоплюють цілі мовні групи.

Нижче подаємо приклади розв'язання деяких лінгвістичних задач. Радимо уважно ознайомитися з послідовністю міркувань, які дозволяють досягнути успіху, а вже після цього братися за самостійне розв'язання лінгвістичних задач.

Задача А.

Подані угорські слова та їх переклади українською мовою у переплутаному порядку:

Az, eminen, amoda, emez, itt, amott, ez, amonnan, ott —

ось туди, той, цей, ось там, ось звідси, тут, ось цей, ось звідти, там.

З а в д а н н я . Встановіть правильні переклади.

Перекладіть українською мовою: *amaz, oda*.

Перекладіть угорською мовою: *звідти, сюди, ось тут*.

Розв'язок.

1. Вказівне значення трапляється у поданих угорських словах п'ять разів. Це слова, які мають такі переклади: *ось туди, ось там, ось звідси*,

ось цей, ось звідти. Серед угорських слів є п'ять, які починаються на морфему *em-* або *am-*. Можна припустити, що це аломорфи тої ж самої морфеми; вибір того чи того варіанта залежить від того, який голосний звук стоїть у корені слова. *Em-* додається у тих випадках, коли в корені голосний переднього ряду, *am-* тоді, коли в корені голосний непереднього ряду. Це прояв закону сингармонізму.

2. Об'єднуємо угорські слова у пари, для наочності подаємо їх у таблиці:

Без вказівної морфеми	<i>ez</i>	<i>ott</i>		<i>oda</i> (слово із завдання)	
Із вказівною морфемою	<i>em-ez</i>	<i>am-ott</i>	<i>em-inen</i>	<i>am-oda</i>	<i>am-onnan</i>

3. Ми знаємо переклади всіх слів нижнього ряду: *ось туди, ось там, ось звідси, ось цей, ось звідти*, але не знаємо, якому слову який переклад відповідає. Двом парам слів першого та другого стовпчиків можуть відповідати тільки пари перекладів 'цей' — 'ось цей', 'там' — 'ось там', оскільки інших пар слів в умові задачі нема.

4. Зауважуємо, що слова *em-in-en* та *am-onn-an* мають подібну морфемну структуру; крім вказівного префікса, в них є суфіксальна морфема *-en* або *-an*. Її вибір також регулюється законом сингармонізму. Виділяємо в цих словах корені *-in-* та *-onn-*.

5. У трьох слів нижнього рядка нашої таблиці корінь починається на звук *o-*. Це слова з коренями *ott, oda, onn*. У перекладах є три слова, які позначають 'знаходження далеко' або 'рух до далекої локації'. Ці слова перекладаються як 'ось туди', 'ось там', 'ось звідти'. Слова другого стовпчика утворюють пару. Таким чином, визначаємо, що слово *am-ott* означає 'ось там', а слово *ott* 'там'.

6. Відповідно, пара слів у першому стовпчику *ez* та *emez* означає 'цей' та 'ось цей'.

7. В умові задачі є дві трійки фонетично подібних слів: а) *ez, em-ez, az*; б) *ott, am-ott, itt*. Переклади для двох слів групи а) вже відомі, отже, слово *az* означає 'той'. Переклади для двох слів групи б) також вже відомі, отже, слово *itt* означає 'тут'.

8. Залишається встановити переклад трьох слів: *am-oda*, *em-in-en* та *am-onn-an*. Слова з коренем на *o-* позначають 'знаходження далеко' або 'рух до далекої локації'. Можна припустити, що слово *em-in-en* з коренем *-in-* позначає рух від близької локації, тобто воно значить 'ось звідси'. Див. слово *itt* 'тут', яке також в корені має початковий звук [i].

9. *Am-onn-an*, яке має аналогічну структуру до слова *em-in-en*, означає 'ось звідти'.

10. Пара слів *am-oda* та *oda* перекладається як 'ось туди' та 'туди'.

Для зручності доповнюємо нашу таблицю перекладами, а також відомими нам словами із завдання до задачі:

Без вказівної морфеми	<i>Ez</i> 'цей' <i>Az</i> 'той'	<i>Itt</i> 'тут' <i>Ott</i> 'там'		<i>Oda</i> (слово із завдання) 'туди'	
Із вказівною морфемою	<i>Em-ez</i> 'ось цей' <i>Am-az</i> (слово із завдання) 'ось той'	<i>Am-ott</i> 'ось там'	<i>Em-in-en</i> 'ось звідси'	<i>Am-oda</i> 'ось туди'	<i>Am-onn-an</i> 'ось звідти'

11. Користуючись даними цієї таблиці, виконуємо останнє завдання: *звідти — onn-an*, *сюди — ida*, *ось тут — em-itt*.

Задача Б.

Подано слова мови суахілі та їх переклади в переплутаному порядку: *Pukuta*, *kutazama*, *pukutisha*, *panda*, *kupukuta*, *tazamisha*, *kuamka*, *ku-panda*, *tunisha*

обсипатися, підйом, підніматися (вгору), пробудження, бісити, погляд, падіння, струшувати, привертати (увагу).

З а в д а н н я . Встановіть правильні переклади.

Розв'язок.

1. Групуємо слова мови суахілі і виявляємо в них морфеми.

Зіставлення пар слів *panda* — *ku-panda*, *pukuta* — *ku-pukuta* дозволяє виокремити морфему *ku-*. Оскільки слів з такою морфемою є чотири, то припускаємо, що всі вони іменники (їх значення ‘підйом’, ‘погляд’, ‘падіння’, ‘пробудження’), а відповідна морфема потрібна для утворення іменників.

2. Всі ці іменники позначають щось абстрактне і утворені від дієслів; порівнюємо слова в українській мові: *падіння* від *падати*, *погляд* від *глядіти*, *підйом* від *підніматися*, *пробудження* від *пробудитися*. З таких пар у задачі є одна: *підйом* — *підніматися*. Друга пара слів має різні переклади, проте близьке значення: *падіння* — *обсипатися* (*падати* — про листя).

3. Пара слів *panda* — *ku-panda* не має інших спільнокореневих слів. Отже, це може бути тільки пара із значеннями ‘підніматися — підйом’.

4. Пара *pukuta* — *ku-pukuta* (‘обсипатися — падіння’) має ще одне спільнокореневе слово: *pukut-isha*. Воно означає ‘струшувати’, тобто ‘примушувати падати’. За значення ‘примушувати’ (точніше, ‘робити так, щоб щось / хтось виконував дію, названу основою дієслова’) відповідає суфікс *-isha*. Це каузативний суфікс.

5. Цей самий суфікс *-isha* є ще в двох словах: *tazam-isha* та *tun-isha*. Перше з них споріднене з віддієслівним іменником *ku-tazama*. Друге слово не має споріднених. Отже, слова *tazam-isha* та *ku-tazama* слід перекладати як ‘привертати’ та ‘погляд’.

6. Слово *tun-isha* з каузативним суфіксом перекладається як ‘бісити’ (‘робити так, щоб хтось бісився’).

7. Слово *ku-amka* перекладається як ‘пробудження’.

УМОВИ ЗАДАЧ

ОСВІТНІЙ РІВЕНЬ «БАКАЛАВР»

Задача 1*

Подано речення штучною мовою есперанто та їх переклади у переплутаному порядку.

Vi acetis bildon?

Де твій олівець?

Ili vendas bildojn.

Вони продають картини.

Kie via kraĵono estas?

Всі купують їхні картини.

Cio acetas iliajn bildojn.

Ти купив картину?

Завдання 1. Знайдіть правильні переклади.

Завдання 2. Встановіть, скільки морфем має слово *iliajn*.

Задача 2*

Розгляньте подані нижче словосполучення італійською мовою та їх переклади.

1. *La mia università* — мій університет

2. *Le vostre università* — ваші університети

3. *Le loro galline* — їхні кури

4. *Il tuo telegramma* — твоя телеграма

5. *I loro telegrammi* — їхні телеграми

6. *La loro pentola* — їхня каструля

Завдання. Перекладіть по-італійськи: *ваші каструлі, моя телеграма*.

Задача 3*

Розгляньте подані нижче словосполучення італійською мовою та їх переклади.

1. *La nostra chiave* — наш ключ

2. *Le vostre chiavi* — ваші ключі

3. *Il loro tram* — їхній трамвай
4. *I loro tram* — їхні трамваї
5. *Il tuo nome* — твоє ім'я
6. *I vostri libri* — ваші книги

З а в д а н н я . Перекладіть по-італійськи: *ваш трамвай, твоя книга.*

Задача 4*

Перед Вами список національних караїмських страв, а також переклади цих назв у переплутаному порядку:

<i>тавук долмасы</i>	фаршировані яблука
<i>алма аши</i>	святкові пиріжки
<i>джевиз аяклак</i>	пиріг з горіхами
<i>байрам аяклак</i>	яблучний соус
<i>алма долмасы</i>	фарширована курка
<i>байрам аяклачик</i>	святковий пиріг

З а в д а н н я . Вкажіть, як називаються у караїмів такі страви: *горіховий соус, пиріжки з яблуками.*

Поясніть Ваше рішення.

Задача 5*

Перед Вами слова кримськотатарської мови, а також їх переклади у переплутаному порядку:

1. <i>ташлы</i>	а. мисливці
2. <i>сабун</i>	б. з ними
3. <i>олар</i>	в. кам'яний
4. <i>сабунлы</i>	г. вони
5. <i>оларнен</i>	г. мильний
6. <i>авджылар</i>	д. мило
7. <i>сабунлана</i>	е. в милі

З а в д а н н я . Визначіть правильні переклади.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 6*

Нижче подано речення та словосполучення болгарською мовою, об'єднані у групи.

- I. 1. Той извади ключа от джеба.
2. Външен джеб на палто.
3. Ръке в джебове.
- II. 1. Прекрасна са гора от ели!
2. Мангрові гори — то гори, срецаща в тропичните области край морските брегове.
3. Гора без вълци не бива.
- III. 1. Първата ми дума беше: «Мама!»
2. Блага дума желязна врата отваря.
3. Какъв е точният смисъл на дума «сѣдба»?
- IV. 1. Днес боли ме вратът.
2. Той замислено почеса по врата.
3. Златни мъниста висят на и вратът.
- V. 1. Глъчката тука беше така, че никой никого не можеше да се чуе.
2. От селищета долинаше глъчка от човешки гласове.
3. Глъчката по булеварда беше затихнала.

З а в д а н н я . Знайдіть значення кожного підкресленого слова. Поясніть Ваше рішення.

Примітка. Буква «щ» читається як [шт], буква «ъ» — як звук, проміжний між ненаголошеними [о] та [и].

Задача 7*

Подано чотири речення кримськотатарською мовою та їх переклади у переплутаному порядку. Деякі слова пропущено.

1. Мен ... отлатам.
2. Олар мектепке кетелер.
3. Олар ... ве тайларны отлаталар.
4. ... таналарны ве атны отлата.
 - А. Вони пасуть коней та лошаат.
 - Б. Він пасе телят та коня.
 - В. Я пасу теля.
 - Г. Вони йдуть до школи.

З а в д а н н я 1. Встановіть правильні переклади і заповніть пропуски.

З а в д а н н я 2. Вкажіть граматичні значення, що притаманні словам кримськотатарської мови у поданих реченнях, а також засоби їх вираження.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 8

Подано грузинські слова в латинській транскрипції та їх переклади українською мовою в переплутаному порядку:

xerxva, tgebavi, bari, mxerxavi, gebva, mtibavi, xerxi, barva — лопата, маляр, косар, пиляти, фарбувати, пила, копати, пильщик.

З а в д а н н я . Встановіть правильні переклади.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 9

Подані словосполучення тайською мовою (це державна мова Таїланду) у спрощеному запису українською графікою та їх переклади в переплутаному порядку:

<i>кратхінтхет сам док</i>	три акації
<i>кратхінтхет сі док</i>	три видри
<i>накленг нинг кхон</i>	одна китайська троянда
<i>нангйак сі кхон</i>	три лотоси
<i>кабін нинг туа</i>	дві кобили
<i>чаба нинг док</i>	чотири людожерки
<i>нак сам туа</i>	одна мавпа
<i>дуронг сонг туа</i>	три мавпи
<i>чалей сам кхон</i>	дві орхідеї
<i>дуронг сі туа</i>	троє полонених
<i>се сонг док</i>	один слюсар
<i>накленг сі кхон</i>	три слюсарі
<i>чанг нинг кхон</i>	чотири слюсарі
<i>чанг сам кхон</i>	один хуліган
<i>буа сам док</i>	чотири хулігани
<i>чанг сі кхон</i>	чотири акації
<i>кабін сам туа</i>	чотири кобили

З а в д а н н я 1. Встановіть правильні переклади.

З а в д а н н я 2. Вкажіть, які структурні особливості тайської мови Ви помітили.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 10

Подано слова мовою суахілі та їх переклади українською мовою у переплутаному порядку:

mtu, mbuzi, mgeni, jito, jitu, kibuzi — велетень, гість, велика ріка, людина, коза, кізонька.

З а в д а н н я . Знайдіть правильні переклади.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 11*

Подано декілька речень штучною мовою есперанто та їх переклади у переплутаному порядку.

1. *Li nutris lian katidon.*
2. *Mi havas du katojn.*
3. *Ŝi malofte promenis hundon.*
4. *Kato ludas kun katido.*
5. *Miaj katoj ne ŝatas promeni sur tegmentoj.*

А. Вона рідко вигулювала собаку.

Б. Кішка грає з кошеням.

В. Мої коти не люблять гуляти по дахах.

Г. Він годував своє кошеня.

Ґ. У мене є два коти.

З а в д а н н я 1. Встановіть правильні переклади.

З а в д а н н я 2. Перекладіть на есперанто: *Моє кошеня любить собак.*

В мене не було собаки. Її собаки грали з кошенятами.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 12

Подано слово української мови з 7 літер: 1 2 3 4 5 6 7,

де 1 = а, 7 = т, причому деякі літери повторюються (хоча вони й позначені різними цифрами).

Відомо, що з літер цього слова можна скласти такі слова (всі вони є іменниками у початковій формі):

1 2; 1 2 3 4; 3 4 5; 3 4 5 6 7.

З а в д а н н я . Знайдіть усі п'ять слів.

Задача 13

Відомо, що названі нижче особи є представниками одного роду і всі чоловічої статі:

А.Н. Кутис, Б.М. Кутис, Г.К. Кутис, К.М. Кутис, К.Т. Кутис, М.М. Кутис, М.Н. Кутис, Н.М. Кутис, Н.К. Кутис, Н.Т. Кутис, Т.М. Кутис.

З а в д а н н я . Накресліть генеалогічне дерево роду Кутисів, якщо відомо, що в кожного батька було два сини; внуків у засновника роду — 4, а в його синів — по двоє.

Поясніть Ваше рішення.

ОСВІТНІЙ РІВЕНЬ «МАГІСТР»

Задача 14

Подано зулуські слова (зулуська мова — це мова корінного населення Південно-Африканської Республіки), запозичені з європейських мов:

pikiniki, pulezidenti, palagilafu, siginali, Tilansivali, kilasi, gilamu, pulani, asipilini, apendikisi, palafini, balikoni.

Завдання 1. Вкажіть, що, на Вашу думку, можуть означати ці слова.

Завдання 2. Встановіть, як виглядатимуть у зулуській мові такі англійські слова: *clinic, tram, box, film, mandarin.*

Поясніть Ваше рішення.

Задача 15

Уявіть собі, що колись існував народ, що жив на континенті, і в його мові були між іншими слова: **СВОМНА, НУБТОС, АСАМУ**. Згодом частина цього народу переселилася на острів, і з того часу мова острів'ян стала розвиватися незалежно від мови тої частини народу, що залишилася на континенті. Потім мешканці континенту знову територіально розділилися на дві групи, і мови цих груп почали розвиватися незалежно одна від одної. У висліді цих процесів з одної давньої мови утворилися три нових. У цих нових мовах три наведені праслова перетворилися в такі дев'ять слів: **ЗВОННО, АСАМО, ЗІВОНА, НУБДОС, НОПІТО, ОСОМО, НОПТОС, СФОММО, ОСОМУ**.

Завдання 1. Встановіть, від якого праслова які з цих дев'яти слів утворені, і розподіліть слова між новими мовами.

Завдання 2. Побудуйте родове дерево мов, які виростили з первісної мови.

Завдання 3. Вкажіть, які фонетичні зміни сталися в історії кожної з трьох мов.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 16

У таблиці вміщено ті ж самі слова декількома спорідненими полінезійськими мовами: самоа, маорі, раротонга, гавайською і рапануйською.

	<i>самоа</i>	<i>маорі</i>	<i>раротонга</i>	<i>гавайська</i>	<i>рапануйська</i>
два	lua	?	?	?	?
три	tolu	toru	toru	kolu	?
чотири	faa	?	‘aa	haa	?
п’ять	?	?	rima	lima	?
сім	fitu	whitu	?	?	whitu
вісім	?	waru	varu	walu	varu
дев’ять	iva	?	?	?	iva
тварина	manu	manu	manu	?	manu

З а в д а н н я 1. Заповніть пропуски в таблиці.

З а в д а н н я 2. Опишіть фонетичні закономірності, властиві кожній з полінезійських мов.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 17

Нижче наведено фрази на суахілі та їх з переклади українською мовою:

1. *Ninakupenda* — я тебе люблю.
2. *Nimekupenda* — я тебе любив.
3. *Anakupenda* — він тебе любить.
4. *Anawapenda* — він їх любить.
5. *Nitawapenda* — я буду любити їх.
6. *Utampenda*. — ти будеш його любити.
7. *Umenipenda* — ти мене любив.

З а в д а н н я . Перекладіть на суахілі:

Я буду любити тебе. Він їх любив. Я його люблю. Він мене любить.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 18

Подано форми однини та множини деяких угорських іменників з правильними перекладами. Відомо, що в минулому принаймні деякі з цих форм виглядали дещо інакше. Правило, за яким форми множини в давнину утворювались від форм однини, для всіх наведених слів було однаковим.

<i>однина</i>	<i>множина</i>	<i>однина</i>	<i>множина</i>
дерево <i>fa</i>	<i>fák</i>	п'ятка <i>sarok</i>	<i>sarkak</i>
лисиця <i>róka</i>	<i>rókák</i>	пісня <i>dal</i>	<i>dalok</i>
кінь <i>ló</i>	<i>lovak</i>	лист <i>lap</i>	<i>lapok</i>
озеро <i>tó</i>	<i>tavak</i>	сон <i>álmom</i>	<i>álmok</i>
риба <i>hal</i>	<i>halak</i>	кут <i>sarok</i>	<i>sarkok</i>
нога <i>láb</i>	<i>lábak</i>		

Завдання 1. Вкажіть давній вигляд наведених тут угорських слів.

Завдання 2. Опишіть фонетичні закони, внаслідок яких наведені угорські слова набули сучасного вигляду.

Поясніть Ваше рішення.

Примітка. Знак ' над голосною літерою позначає її довготу.

Задача 19

Подано пари слів сучасної литовської та латиської мови, які розвинулись з одної праформи (для литовських форм використано нестандартну орфографію).

литовська	латиська	
<i>augti</i>	<i>augt</i>	рости
<i>augi</i>	<i>audz</i>	ростеш
<i>auga</i>	<i>aug</i>	росте
<i>augau</i>	<i>augu</i>	я ріс
<i>augai</i>	<i>augi</i>	ти ріс

<i>geni</i>	<i>dzen</i>	женеш
<i>gena</i>	<i>dzen</i>	жене
<i>ginei</i>	<i>dzini</i>	він гнав
<i>veiki</i>	<i>veic</i>	виконуєш
<i>veikei</i>	<i>veici</i>	ти виконував
<i>regēti</i>	<i>redzēt</i>	бачити
<i>regējau</i>	<i>redzēju</i>	я бачив
<i>akis</i>	<i>acs</i>	око (<i>наз. відм.</i>)
<i>akī</i>	<i>aci</i>	око (<i>знах. відм.</i>)
<i>akīs</i>	<i>acis</i>	очі
<i>akīse</i>	<i>acīs</i>	в очах
<i>laikas</i>	<i>laiks</i>	час
<i>laikai</i>	<i>laiki</i>	часи
<i>laikū</i>	<i>laiku</i>	часів
<i>upē</i>	<i>upe</i>	річка
<i>upēs</i>	<i>upes</i>	річки (<i>мн.</i>)
<i>upēse</i>	<i>upēs</i>	в річках
<i>kiltis</i>	<i>cilts</i>	плем'я
<i>gīvas</i>	<i>dzīvs</i>	живий

Завдання 1. Встановіть, яка з двох мов має більш архаїчні у фонетичному аспекті риси.

Завдання 2. Визначте, які фонетичні зміни і в якій послідовності відбувались в історії іншої мови.

Примітка: горизонтальна рисочка над голосним позначає довготу; літера *s* позначає звук [ц].

Задача 20

У норвезькій мові іменники бувають трьох родів: чоловічого (артикль *en*), жіночого (артикль *ei*) та середнього (артикль *et*).

Подано іменники у формах однини та множини та їх значення.

<i>однина</i>	<i>множина</i>	<i>однина</i>	<i>множина</i>
ріка <i>ei elv</i>	<i>elver</i>	місце <i>et sted</i>	<i>steder</i>
свиня <i>et svin</i>	<i>svin</i>	коза <i>ei geit</i>	<i>geiter</i>
ліжко <i>ei seng</i>	<i>senger</i>	яйце <i>et egg</i>	<i>egg</i>
помилка <i>en feil</i>	<i>feil</i>	собака <i>en hund</i>	<i>hunder</i>
місто <i>en by</i>	<i>byer</i>		

Відомо, що два іменники у процесі історичного розвитку норвезької мови поміняли свій рід.

З а в д а н н я . Встановіть ці два іменники.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 21

Подано словосполучення шугнанською мовою (це одна з памірських мов, що належить до іранської групи індоєвропейської сім'ї) та їх переклади українською мовою:

кузаа хац — глечик води

чалак зимаадь — відро землі

тамбал бююн — борода гультяя

бииг дююнаа — горщик зерна

кузаа гъэв — кришка глечика

беечораа зимаадь — земля бідняка

З а в д а н н я . Перекладіть шугнанською мовою: *відро води, зерно бідняка, глечик гультяя*.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 22

Подано слова мовою сумо (мова представників корінних етнічних груп Нікарагуа) та українські відповідники у переплутаному порядку.

Suulu, suukilu, suumanalu, mismatu, miskatu, onkinayan, onkayan, onyan
лук, твоя кішка, мій собака, наш лук, його кішка, собака, його лук, ваш собака.

Завдання 1. Встановіть правильні переклади.

Завдання 2. Перекладіть на сумо: *кішка, моя кішка, твій лук, їхній лук.*

Завдання 3. Перекладіть українською: *suumalu, miskanatu.*

Поясніть Ваше рішення.

Задача 23

Нижче наведено шістнадцять угорських речень. Серед них є три граматично неправильні речення.

№1. *Az asztalt látom.*

№9. *A sört itt van.*

№2. *Az asztal ott van.*

№10. *A sört hozom*

№3. *Az asztalt hozom.*

№11. *Az eke itt van.*

№4. *A húst látom.*

№12. *A hús hozom.*

№5. *A hús itt van.*

№13. *A hús ott van.*

№6. *A húst eszem.*

№14. *A húst hozom.*

№7. *A libát látom.*

№15. *Az hús itt van.*

№8. *A sor itt van.*

№16. *A rádiót látom.*

З наведених нижче шістнадцяти українських речень тринадцять є перекладами граматично правильних угорських речень.

1. *Я бачу м'ясо.*

9. *Я їм м'ясо.*

2. *Я бачу гуску.*

10. *Я приношу стіл.*

3. *Я бачу стіл.*

11. *Я приношу м'ясо.*

4. *М'ясо тут.*

12. *Я приношу пиво.*

5. *Пиво тут.*

13. *Я їм гуску.*

6. *Плуг тут.*

14. *Я бачу радіо.*

7. *М'ясо там.*

15. *Гуска тут.*

8. *Стіл там.*

16. *Гуска там.*

Завдання 1. Вкажіть граматично неправильні угорські речення; виправіть їх.

Завдання 2. Вкажіть переклади кожного граматично правильного угорського речення.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 24

Подано естонські слова та їх переклади українською мовою, але порядок, у якому наведені переклади, переплутано:

<i>laual</i>	пирога	<i>toolita</i>	зі стільця
<i>piruka</i>	на пирозі	<i>toolilt</i>	без стільця
<i>tehase</i>	на столі	<i>lauata</i>	зі школи
<i>lauas</i>	на заводі	<i>pirukalt</i>	без стола
<i>teel</i>	у столі	<i>tehases</i>	зі столу
<i>pirukas</i>	на дорозі	<i>laualt</i>	з пирога
<i>koolis</i>	в пирозі	<i>koolilt</i>	заводу
<i>pirukal</i>	у школі		

З а в д а н н я 1. Знайдіть правильні переклади естонських слів.

З а в д а н н я 2. Вкажіть, скільки відмінків естонських іменників тут представлено і що кожний з них означає (наприклад: рух від об'єкта, знаходження на поверхні об'єкта, відсутність об'єкта тощо).

Поясніть Ваше рішення.

Задача 25

У литовській мові іменники бувають двох родів, а прикметники узгоджуються з іменниками у роді, числі та відмінку. Подано литовські словосполучення в називному та родовому відмінках з українськими перекладами:

<i>juoda duona</i>	чорний хліб	<i>balta galva</i>	біла голова
<i>gero kuoro</i>	гарної вежі	<i>juodas taškas</i>	чорна точка
<i>juodos ausies</i>	чорного вуха	<i>geras dantis</i>	гарний зуб
<i>balta duona</i>	білий хліб	<i>balto taško</i>	білої точки
<i>juodas žvėris</i>	чорний звір	<i>geros galvos</i>	гарної голови
<i>balto danties</i>	білого зуба	<i>balta ausis</i>	біле вухо
<i>juodo debesies</i>	чорної хмари	<i>juodo žvėries</i>	чорного звіра
<i>juoda naktis</i>	чорна ніч	<i>gera tvora</i>	гарний паркан

З а в д а н н я 1. Розподіліть литовські іменники на дві групи, щоб в кожній групі були слова одного роду.

З а в д а н н я 2. Перекладіть литовською мовою: *біла хмара, чорної ночі, гарна вежа, чорного паркану.*

Задача 26

Подано словосполучення каталанською мовою (це одна з романських мов, офіційна у частині регіонів Франції та Іспанії) з їх українськими перекладами:

la lloba muda — німа вовчиця,
la atiga cega — сліпа подруга,
el nebot mut — німий племінник,
el amic enfadat — ображений друг

З а в д а н н я. Перекладіть каталанською: *ображена племінниця, сліпий вовк.*

Поясніть Ваше рішення.

Задача 27

Перед Вами фрагмент японської таблиці множення (у російській графіці):

футацу x *ёцу* = *яцу*
ицуцу x *ицуцу* = *нидзюго*
яцу x *коконоцу* = *ситидзюни*
ицуцу x *яцу* = *ёндзю*
мицу x *муцу* = *дзюхати*
коконоцу x *мицу* = *нидзюсити*
коконоцу x *муцу* = ?
коконоцу x ? = *хатидзюити*
ёцу x ? = *сандзюни*

З а в д а н н я 1. Запишіть усі рівняння цифрами.

З а в д а н н я 2. Замість знаків запитання поставте японські слова.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 28

Розгляньте позначення деяких дат мовою суахілі та їх переклади українською мовою, що подані в переплутаному порядку:

tarehe tano Oktoba Jumapili;

tarehe tatu Disemba Jumamosi;
tarehe tano Oktoba Jumatatu;
tarehe pili Aprili Jumanne;
tarehe tano Oktoba Jumatano;
tarehe nne Aprili Jumanne

5 жовтня, понеділок;

5 жовтня, середа;

5 жовтня, неділя;

2 квітня, вівторок;

4 квітня, вівторок;

3 грудня, субота.

З а в д а н н я 1. Встановіть, який переклад відповідає кожному словосполученню мовою суахілі.

З а в д а н н я 2. Перекладіть мовою суахілі: 3 квітня, середа; 1 грудня, неділя.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 29

Нижче подано обчислення данською мовою, причому числа передаються числівниками в їх повній формі, що використовується, як правило, лише в офіційних документах (наведено наближений запис вимови цих числівників):

fem x fir = tyve

fem x fem = femotyve

fireofirsinstyve + seks = halvfemsinstyve

seksotresinstyve + niden = femofirsinstyve

femden + femotresinstyve = firsinstyve

treden + ? = niotyve

seks x ni = ?

niotresinstyve + fireotyve = ?

З а в д а н н я 1. Запишіть усі рівняння цифрами.

З а в д а н н я 2. Заповніть пропуски.

З а в д а н н я 3. Вкажіть помічені Вами особливості структури данських числівників.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 30

Перед Вами запис деяких чисел мовою гусі (нею говорять у Кенії):

57 — *emerongo etano na itano na ibere*

82 — *emerongo etano na etato na ibere*

230 — *atagana abere na emerongo etato*

308 — *atagana atato na itano na itato*

705 — *atagana atano na abere na itano*

З а в д а н н я . Запишіть мовою гусі числа 28 і 837.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 31

Подано декілька фраз естонською мовою з перекладами українською:

1. *Sa kirjutad raamatut.* — Ти пишеш книгу.

2. *Ma valisin vihikut.* — Я вибрав зошит.

3. *Te ehitasite veskit.* — Ви будете млин.

4. *Me ehitame veski.* — Ми побудуємо млин.

5. *Sa viisid raamatu.* — Ти відніс книгу.

З а в д а н н я . Перекладіть естонською мовою:

1. *Ми побудували млин.*

2. *Я писав книгу.*

3. *Ми будуємо млин.*

4. *Ти відносив зошит.*

5. *Ви виберете книгу.*

Поясніть Ваше рішення.

Задача 32

Подано три займенникові прислівники старослов'янської мови та їх переклади українською:

Къѣ — де, **тъгда** — тоді, **такѡ** — так.

У старослов'янській мові є також займенникові прислівники **къгда**, **онамо**, **овъгда**, **онъде**, **камо**, **овъде**, **како**, **овамо**. Відомо, що три з них перекладають так: *тут*, *туди (далеко)*, *зараз*.

З а в д а н н я . Встановіть переклади всіх займенникових прислівників старослов'янської мови.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 33

У латиській мові іменники бувають двох родів; прикметники узгоджуються з іменниками за родом, відмінком та числом. Нижче подано латиські словосполучення в називному та родовому відмінках та їх українські переклади:

- silts ezers* — тепле озеро
- sarkanās lapas* — червоного листа
- melns lauva* — чорний лев
- sarkana pils* — червоний замок
- liela krāsns* — велика піч
- liels ezers* — велике озеро
- lielas jūras* — великого моря
- melna putna* — чорного птаха
- sarkana ezera* — червоного озера
- liela lauvas* — великого лева
- melna kafija* — чорна кава
- silta jūra* — тепле море
- sarkans putns* — червоний птах
- melnas kafijas* — чорної кави
- lielna kalna* — великої гори
- liels kalns* — велика гора

З а в д а н н я . Розподіліть латиські іменники на дві групи так, щоб у кожній були слова тільки одного роду (назвіть їх умовно I та II).

Поясніть Ваше рішення.

Задача 34

Подані речення табасаранською мовою (це мова одної з етнічної груп Дагестану) та їх українські відповідники у переплутаному порядку:

1. <i>Узу уву агуразаву.</i>	А. Я ловлю вас.
2. <i>Учу учву бисурачачву.</i>	Б. Ти шукаєш нас.
3. <i>Узу учву бисурачачву.</i>	В. Ми ловимо вас.
4. <i>Уву учу агуравачу.</i>	Г. Я шукаю тебе.

З а в д а н н я . Перекладіть табасаранською мовою такі речення:

1. *Ми шукаємо тебе.*
2. *Ви ловите мене.*

3. *Ti ŝukaĉi min.*

4. *Vi ловите нас.*

Поясніть Ваше рішення.

Задача 35*

Подано декілька речень штучною мовою есперанто та їх переклади українською:

1. *Vilaĝano vidis verŝitan oleon.* — Селянин побачив розливу олію.

2. *Oleo estis verŝita de hundo.* — Олію розлид собака.

3. *Ŝiritaj prunoj apartenas al vilaĝano.* — Зірвані сливи належать селянину.

4. *Apartenantaj al najbaro hundoj verŝis akvon.* — Собаки сусіда розлили воду.

З а в д а н н я 1. Перекладіть на есперанто:

1. *Собака, що розливає воду, бачить селянина.*

2. *Сусід зірвав сливу.*

3. *Сусіди, що зривають сливи, — селяни.*

З а в д а н н я 2. Перекладіть з есперанто:

1. *Vidanta hundon najbaro verŝas akvon.*

2. *Verŝita de hundoj oleo apartenis al vilaĝanoj.*

3. *Ŝiritaj prunoj estis viditaj de najbaro.*

Поясніть Ваше рішення.

П р и м і т к а : Літера ĝ позначає звук [дж], а літера ŝ — звук [ш].

Задача 36

Розгляньте вирази алуторської мови (це мова аборигенів Камчатки) з перекладами українською мовою:

kujŋetenek — коло склянки;

keŋelqekin — з ведмедя;

garalqek — на даху;

garalqen — дах;

garayiqen — в підвал;

kujŋen — у склянку;

aŋqakin — з моря;

keŋek — у ведмеді;

aŋraŋ — море;
aŋqateneŋ — на березі;
keŋeŋ — ведмідь.

З а в д а н н я . Перекладіть алюторською мовою: *підвал, в домі, склянка, з даху, до ведмедя.*

Поясніть Ваше рішення.

Задача 37

Розгляньте деякі форми естонських слів та їх переклади українською мовою в переплутаному порядку:

käsi, purk, vette, purgi, vee, kotis, purki, kotti, kapist, vesi, purgis, kapp

банка, баночне, у банку, в банці, у воду, вода, водне, рука, шафа, з шафи, в сумку, в сумці.

З а в д а н н я 1 . Перекладіть естонською мовою: *ручне, в руку, з банки.*

З а в д а н н я 2 . Перекладіть з естонської мови: *käest, kappi, kari.*

Поясніть Ваше рішення.

П р и м і т к а . В естонській мові звуки [k] і [g] розрізняються не за глухістю / дзвінкістю, а за тривалістю: [k] довший звук, ніж [g].

Задача 38

Подано слова мовою кікую та їх переклади українською мовою у переплутаному порядку:

mutathi, muthithi, miscalage, ikurue, itathi, ukuuyi, uthithi, njarage, ndathi;

чагарник, плід чагарника, листок чагарника, пальма, сік пальми, оливкове дерево, маслина, сік інжиру, листок акації.

З а в д а н н я 1 . Зайдіть переклад кожного слова мови кікую.

З а в д а н н я 2 . Перекладіть мовою кікую:

листок інжиру, плід інжиру, акація.

Поясніть Ваше рішення.

П р и м і т к а . Буква *s* позначає твердий звук [ч]; *j* — звук [дж].

Задача 39

Розгляньте три словосполучення таджицькою мовою та їх українські переклади:

1. *Дусті хубі хамсояі шумо* — гарний друг вашого сусіда.

2. *Хамсояі дусті хубі шумо* — сусід вашого гарного друга.
 3. *Хамсояі хубі дусті шумо* — гарний сусід вашого друга.
- З а в д а н н я . Знайдіть значення кожного таджицького слова.
Поясніть Ваше рішення.

Задача 40

Нижче наведено фрази мовою суахілі (це одна з найбільших за кількістю мовців мов Африки) з їх перекладами українською мовою:

1. *Atakupenda.* — Він буде любити тебе.
2. *Nitawariga.* — Я буду бити їх.
3. *Atatupenda.* — Він буде любити нас.
4. *Anakupiga.* — Він б'є тебе.
5. *Nitampenda.* — Я буду любити його.
6. *Unawasumbua.* — Ти дратуєш їх.

З а в д а н н я . Перекладіть на суахілі такі фрази:

1. *Ти будеш любити їх.*
2. *Я дратую його.*

Поясніть Ваше рішення.

Задача 41

Подано слова саамської мови (вона належить до фіно-угорської сім'ї) та їх переклади українською мовою в переплутаному порядку:

Jogkn 'a_l'm, kul 'l'im, cal 'mseksam, kul 'cal'm, jogkrin_l, kul 'n 'a_l'm, jogkkul'
риб'яче око, гирло річки, юшка, берег річки, рот риби, вії, річкова риба.

З а в д а н н я 1. Визначіть правильні переклади всіх саамських слів.

З а в д а н н я 2. Перекладіть слово *l'im*.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 42

Розгляньте угорські фрази та їх переклади українською мовою:

1. *Az asztalon a térkép van.* — На столі мапа.
 2. *Az asztalokban a térképek vannak.* — У столах мапи.
 3. *A füzetnél az újság van.* — Біля зошита газета.
 4. *Az újságokon a füzetek vannak.* — На газетах зошити.
-
-

5. *Az ablakoknál a pad van.* — Біля вікон лавка.

6. *A székeken a kasok vannak.* — На стільцях кошики.

З а в д а н н я . Перекладіть угорською мовою такі фрази:

1. *У столі зошит.*

2. *У зошиті газети.*

3. *Біля столу стільці.*

4. *Біля стільців лавки.*

5. *На вікні кошик.*

Поясніть Ваше рішення.

Задача 43

Подано речення мовою народності чокто, яка мешкає в штаті Луїзіана (США), та їх переклади українською мовою:

cicahah — ти високий

isbalilih — ти біжиш

pihohcafotok — ми були голодні

ishilhatok — ти танцював

sahohcafoh — я голодний

hasnowah — ви гуляєте

hacisipoknih — ви старі

hasbalilitok — ви бігли

sasipoknih — я старий

issassoh — ти мене б'єш

cihohfajah — тобі соромно

ilcimah — ми тобі даємо

sacahatok — я був високий

haspissotok — ви нас били

З а в д а н н я 1 . Перекладіть українською мовою слово *hascahatok*.

З а в д а н н я 2 . Знаючи значення таких коренів:

hottopali — ранити, *kapassa* — бути холодним, *tolobli* — плигати, *habli* — кóпнути, перекладіть такі речення:

ми вас кóпаємо, ви мене кóпнули, ти нас ранив, ми плигаємо, ми холодні.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 44

Подано форми азербайджанських дієслів та їх правильні переклади:

- 1) *бахмаг* — дивитися
- 2) *бахабилмамаг* — не могли дивитися
- 3) *бахыраммы* — чи я дивлюсь?
- 4) *бахышабилырлар* — вони можуть дивитися один на одного
- 5) *бахмадылар* — вони не дивились
- 6) *бахдырабилдымы* — чи він міг примушувати дивитися?
- 7) *бахмалыдысан* — ти повинен був дивитися
- 8) *бахдырырам* — я примушую дивитися
- 9) *бахмасады* — якщо він не дивився

З а в д а н н я 1. Виділіть морфеми в складі наведених дієслів, вкажіть значення кожної з них. Назвіть граматичні значення, відсутні в українському дієслові, що виражаються дієсловами азербайджанської мови.

З а в д а н н я 2. Перекладіть азербайджанською:

1. *Чи ти дивишся?*
2. *Вони не дивилися один на одного.*
3. *Примушувати дивитися.*
4. *Якщо він міг дивитися.*

Поясніть Ваше рішення.

Задача 45

Подано деякі дієслівні форми санскриту (у записі латиницею) та їх переклади українською мовою у переплутаному порядку.

Nayasi, icchati, anayam, nayāmi, icchasi, icchāmi, anayam
я хочу, він хоче, ти хочеш, ти ведеш, я веду, він вів, я вів.

З а в д а н н я : встановіть правильні переклади.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 46

Подано угорські слова та всі їх переклади українською мовою в переплутаному порядку:

valakiröl, kik, ezekböl, kiktöl, ezekröl, akárkik, kikböl, ki, kiböl, ezen, valakikröl, kitöl —

хто? з кого? будь-які; про цих; про будь-кого; від кого? з цих; на цьому.

З а в д а н н я . Знайдіть правильні переклади.

Поясніть Ваше рішення.

П р и м і т к а : незбіг кількості слів угорської мови та їхніх перекладів не є помилкою умови задачі.

Задача 47

Нижче наведено словосполучення і речення індонезійською мовою та їх переклади українською в переплутаному порядку:

1. *Engkau guru adik saja.*
2. *Guru adik sahabat engkau.*
3. *Adik saja sahabat guru engkau.*
4. *Saja guru sahabat engkau.*
5. *Adik saja guru engkau.*

А. Мій молодший брат — товариш твого вчителя.

Б. Ти — вчитель мого молодшого брата.

В. Вчитель молодшого брата твого товариша.

Г. Мій молодший брат — твій учитель.

Ґ. Я — вчитель твого товариша.

З а в д а н н я 1. Встановіть правильні переклади речень та словосполучень, а також значення всіх індонезійських слів.

З а в д а н н я 2. Опишіть закономірності побудови речення в індонезійській мові.

З а в д а н н я 3. Вкажіть, як інакше можна перекласти друге індонезійське речення українською мовою.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 48

Подано грузинські слова у латинській графіці та їх переклади українською мовою у переплутаному порядку:

Tvali, caltvala, calpexa, sartuli, ertsartuliani, ertadgiliani, mravalsartuliani одномісний, одноповерховий, око, одноокий, поверх, багатоповерховий, одноногий.

З а в д а н н я . Визначіть переклад кожного грузинського слова.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 49

Подано словосполучення латиської мови та їх переклади українською. Деякі слова пропущено. Відомо, що прикметники у латиській мові узгоджуються з іменниками у роді, числі та відмінку.

<i>augsts ozols</i>	високий дуб
<i>vecs grāmatu veikals</i>	старий книжковий магазин
<i>veca meža</i>	старого лісу
<i>stikla galds</i>	скляний стіл
<i>bruņinieka cimds</i>	лицарська рукавиця
<i>sudraba ābols</i>	срібне яблуко
<i>autora teksts</i>	авторський текст
<i>operāciju galds</i>	операційний стіл
<i>pretīgu piena ēdienu</i>	бридких молочних страв
<i>labs institūts</i>	гарний інститут
<i>laba bērnu ārsta</i>	гарного дитячого лікаря
<i>grāmatu veikala</i>
<i>... kolektīvs</i>	авторський колектив
<i>... turnīrs</i>	лицарський турнір
<i>pretīgs ...</i>	... дитина
<i>balts ...</i>	біле срібло
<i>... zara</i>	дубової гілки
<i>... ..</i>	дубовий ліс
<i>... ārstu</i>	інститутських лікарів

Завдання 1. Заповніть пропуски у словосполученнях.

Завдання 2. Опишіть помічені вами граматичні властивості іменників та прикметників латиської мови.

Задача 50

Подано займенники та займенникові прислівники мови маратхі (індійська група індоєвропейської мовної родини) у дещо спрощеному запису та їх переклади українською мовою:

ikade — сюди, *kevhā* — коли?, *to* — той, *jasā* — який, *tithe* — там, *kevī* — як?

Завдання 1. Перекладіть мовою маратхі: *такий, тут, так, туди*.

Завдання 2. Перекладіть українською мовою: *evhā, jevī, kasā, tevhā, jo, evī, jevhā*.

Поясніть Ваше рішення.

Задача 51

Подано слова арабської мови у записі латиницею з переплутаними перекладами українською мовою:

'anta, 'anti, 'antum, kunti, waṣalta, waṣalti, 'adadtum, safaḡtunna — ти приїхала, ти приїхав, ти (чоловік), ви (чоловіки), ти (жінка), ви (чоловіки) порохували, ви (жінки) вдарили, ти була.

Завдання. Встановіть правильні переклади. Перекладіть арабською: *ви (жінки)*.

Примітка: знак ' позначає придиховий приголосний.

Задача 52

Нижче подано чотири зашифровані фрази англійською (чи німецькою, французькою) мовою та їх переклади українською (чи російською) мовою. Слова в англійських (німецьких, французьких) фразах зашифровані арабськими цифрами, слова в українських фразах — римськими, причому однаковим цифрам відповідають однакові слова.

1. 1 2 3 4 — I II III
2. 1 2 3 5 — I II IV
3. 1 5 2 3 4 — I IV II III
4. 1 4 2 3 5 — I III II IV

Завдання. Встановіть можливі англійські (чи німецькі, французькі) фрази та їх переклади.

Примітка. Усі речення прості, ніяких розділових знаків у них немає.

Задача 53

Подано фрази мовою суахілі з їх українськими перекладами:

1. *Amekileta chombo cha watoto wangu.* — Він приніс інструмент моїх дітей.
2. *Amevileta vibama hivi.* — Він приніс ці млинці.
3. *Anakileta kibata chako hiki.* — Він несе цей твій млинець.
4. *Anakileta chungu cha vibama hivi.* — Він несе горщик цих млинців.
5. *Amevisifu vitabu vyangu hivi.* — Він похвалив ці мої книги.
6. *Anavisifu vyombo vyako.* — Він хвалить твої інструменти.
7. *Anawasifu watoto wa wageni wangu.* — Він хвалить дітей моїх гостей.

З а в д а н н я . Перекладіть такі фрази мовою суахілі:

1. *Він приніс горщики млинців.*
2. *Він похвалив книгу твоїх гостей.*
3. *Він хвалить цей мій інструмент.*

ПІДКАЗКИ ТА ВІДПОВІДІ ДО ДЕЯКИХ ЗАДАЧ

Задача 1. Розв'язок можна почати з поділу на морфеми слів мови есперанто, виділення однакових морфем у різних словах і визначення їх статусу (корінь — афікс). Наступним кроком є виявлення порядку слів у реченнях есперанто і встановлення їх приналежності до частини мови. Аналіз перекладів допоможе встановити граматичні значення, які виражені у словах мови есперанто.

Задача 2. Щоб виявити значення кожної грааматичної морфеми та службових слів (артиклів), скористайтесь методом бінарних опозицій.

Задача 6. Не слід користуватися словником чи автоматичним перекладачем. Уважно прочитайте контексти, в яких вживаються підкреслені слова.

Задача 7. Почніть розв'язок із встановлення порядку слів у кримсько-татарських реченнях.

Задача 8. Розв'язок задачі варто почати з аналізу мотиваційних зв'язків між українськими словами.

Задача 9. Подумайте над тим, чому в тайських словосполученнях по три складники, а в українських — по два.

Задача 10. Перший крок — як в задачі 8.

Задача 11. Підказки в коментарі до задачі 1.

Задача 14. Зверніть увагу на те, що всі зулуські слова мають відкриті склади, а в мовах, звідки ці слова запозичувались, це не так.

Задача 15. Вам допоможе знання специфіки фонетичних законів. Фонетичний закон діє певний час, а потім зникає. Якщо мови розвиваються незалежно, то в них діють різні фонетичні закони. Мова острів'ян: СФОММО, НУБДОС, ОСОМУ.

Задача 16. Орієнтуйтеся на досвід, набутий при розв'язанні задачі 15.

Задача 17. Починайте аналіз із поділу дієслів на морфеми.

Задача 18. Зверніть увагу на те, що всі форми множини іменників закінчуються однаково. Шукайте фонетичні зміни у формах одщини.

Задача 19. Деякі з фонетичних процесів Вам знайомі з курсу «Старослов'янська мова».

Задача 21. Зверніть увагу на те, що форми родового відмінка в українських словосполученнях мають різну семантику. *Глечик гультяя — тамбал кузаа.*

Задача 22. Спробуйте поділити слова мови сумо на морфеми і знайти однакові.

Задача 23. Граматично неправильні угорські речення: 9, 12, 15.

Задача 24. Як і в задачі 21, варто звернути увагу на семантику відмінків і почати з аналізу українських словоформ.

Задача 25. При узгодженні важливіше брати до уваги форми залежних компонентів словосполучення, а не головного слова.

Задача 26. Зверніть увагу на те, що зміни у морфемному складі супроводжуються змінами фонем. Важливо також, що зміни фонем відбуваються за певним принципом, а не довільно.

Задача 27. *ёцу x яцу = сандзюни*

Задача 28. Задача легко розв'язується, якщо здогадатися, який день вважається першим днем тижня.

Задача 29. Данська мова — не така вже й далека родичка слов'янських. Спробуйте знайти подібні структури складних числівників.

Задача 30. Важливо зрозуміти, скільки базових (простих) числівників є в мові гусі.

Задача 31. Зверніть увагу на кореляцію між часом і завершеністю дії в естонській мові. *Ви виберете книгу — Te valite raamatu.*

Задача 32. Всі займенникові прислівники старослов'янської мови варто поділити на морфеми.

Задача 33. Див. пораду до задачі 24.

Задача 34. Варто почати із встановлення порядку слів, а потім поділити дієслова на морфеми.

Задача 35. Зверніть увагу на те, що в українській мові нема активних дієприкметників, а в мові есперанто вони, очевидно, є.

Задача 36. Для розв'язання задачі потрібно зробити певні семантичні трансформації українських перекладів; з *даху* — *raralqekin*.

Задача 38. При аналізі даних незнайомої мови спробуйте встановити, який зміст передають перші морфеми у словах, а який — другі морфеми. Варто також згадати, що таке аломорфи.

Задача 39. Зверніть увагу на комбінації слів.

Задача 40. Скористайтесь тими ж міркуваннями, що при розв'язанні задачі 17.

Задача 41. Перший крок полягає в осмисленні українських перекладів. Далі слід поділити слова саамської мови на морфеми.

Задача 42. Варто подумати над тим, що означає останнє слово у кожному угорському реченні і чому воно не перекладається.

Задача 43. *Ti nas poraniv — ispihottopalitok.*

Задача 45. Зверніть увагу на граматичні значення санскритських слів, використовуючи їхні переклади.

Задача 46. На питання *Хто там?* в українській мові можна відповідати і словом *я*, і словом *ми*. В угорській, можливо, це не так.

Задача 47. В деяких мовах особові та присвійні займенники мають однакове оформлення.

Задача 48. Подумайте, чи можна вважати, що в словах *одноокий* та *одномісний* перші корені цілком еквівалентні семантично.

Задача 49. Зверніть увагу на те, що подані у перекладах прикметники діляться на якісні та відносні.

Задача 50. Задача простіша, ніж 45. Почніть із поділу на морфеми і заповнення таблиці граматичних значень.

Задача 51. Розмістіть у таблиці всі переклади, враховуючи їх граматичне значення.

Задача 52. Цю задачу допоможе розв'язати осмислення порядку слів.

Задача 53. Аналіз речень варто почати із встановлення порядку слів, наступним кроком може бути аналіз структури дієслова і виявлення значень морфем в його складі. Важливо виявити аломорфи деяких афіксів. *Він приніс горщики млинців. — Anevileta vuungu vva vibata.*

ЗМІСТ

Вступне слово.....	3
Як розв'язувати лінгвістичні задачі	5
Умови задач	9
Освітній рівень «бакалавр».....	9
Освітній рівень «магістр»	15
Підказки та відповіді до деяких задач	35

Навчально-методичне видання

Жуйкова Маргарита Василівна

ЛІНГВІСТИЧНІ ЗАДАЧІ

Навчально-методичний посібник до курсів
«Вступ до мовознавства», «Загальне мовознавство»,
«Порівняльно-історичне та типологічне мовознавство»
для студентів спеціальності 035 «Філологія»

Редактор М. Жуйкова

Технічний редактор, обкладинка О. Свідзинська

Підписано до друку 28.07.2020 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman»
Друк цифровий. Ум. друк. арк. 2,69.
Наклад 100 примірників. Замовлення № 07/28

Надруковано у ТзОВ «Простір-М»
Свідоцтво ДК №2167 від 21.04.2005 р.
79000 м. Львів, вул. Чайковського, 8
Тел.: (032) 261-09-05, e-mail prostir.druk@gmail.com

Ich habe die Ehre zu haben
zu sein, dass Sie mich
wiederum mit Ihrer
Suche nach dem
guthochly. Ich habe
zu dem Ende eine
Karte von dem
Weg nach dem
in der Stadt
wird sein. Ich
gibt an, genauen
Anzeigend von
Vordere der
noch die
was sie doch
wird wir und
die vor dem